

Uit: C. van Veen, H. van Kampen, V. Olijhoek en R. Stumpel, *Uitspraaktrainer in de les*, Uitgeverij Boom, 2012

Vergelijking tussen het Nederlands en een aantal andere talen

Het hierna volgende schema is bedoeld om een indruk te geven van de overeenkomsten en verschillen tussen Nederlandse klanken en klanken in een aantal andere talen. Het schema beperkt zich tot het niveau van de klanken, hoe interessant het ook zou zijn wanneer het ook overeenkomsten en verschillen zou aangeven op het niveau van woord- en zinsaccent, intonatie en verbonden spraak. Van veel talen in het schema is echter nog te weinig informatie over deze aspecten beschikbaar.

Een plus (+) in het schema geeft aan dat een taal een klank/klankpaar kent die/dat in meerdere of mindere mate overeenkomt met een klank of klankpaar in het Nederlands. Een open plaats in het schema betekent dat een taal de betreffende klank niet in zijn klankinventaris heeft. In het geval van een klankpaar betekent een open plaats dat een taal een van de twee klanken niet kent, of geen van beide. Zo kent het Spaans wel een [e], maar geen [ɛ]. Daarom bevat het schema hier in de kolom 'Spaans' een open plaats. Het Mandarijn heeft noch een [ɛ], noch een [e] in zijn klanksysteem. Vandaar dat ook de kolom 'Mandarijn' hier een open plaats bevat.

In het schema zijn Nederlandse klanken opgenomen waarmee cursisten nogal eens moeite hebben. Als een klank niet in de moedertaal van een cursist voorkomt, dan is dat mogelijk een verklaring voor de moeite die het de cursist kost om die klank onder de knie te krijgen. Wanneer de moedertaal van een cursist bijvoorbeeld de sjwa niet kent (de klank [ə] zoals in *de* en *geval*), kan het gebeuren dat deze cursist woorden als *lopen*, *praten* en *mensen* uitspreekt als [lɔpɛn], [pratɛn] en [mɛnsɛn], dus met de [ɛ] van *mes*.

Naast klanken bevat het schema ook een aantal klankparen. Uit het oogpunt van uitspraakonderwijs is het namelijk niet zo van belang om alleen maar te weten of een taal een klank kent die bijvoorbeeld lijkt op de [ɑ] van *man*. Als die taal de [ɑ] inderdaad kent, maar de [a] van *maan* ontbreekt, dan zul je als spreker van die taal waarschijnlijk toch moeite hebben om woorden als *man* en *maan* met verschillende klinkers uit te spreken, of het verschil zelfs maar te horen. Bevat je moedertaal echter twee klanken die lijken op het paar [ɑ] – [a], dan ben je waarschijnlijk eerder in staat om een verschil te laten horen in je uitspraak van de woorden *man* en *maan*, ook al is je uitspraak misschien niet perfect.

Een taal is in het schema opgenomen als het de moedertaal is van een relatief grote groep sprekers in Nederland, of van sprekers die in het buitenland Nederlands studeren. Deze twee criteria kunnen elkaar overlappen. Zo is het Turks niet alleen de moedertaal van veel sprekers in

Nederland, maar ook van studenten van de Universiteit van Ankara, die daar Nederlandse taal- en letterkunde studeren.

Klanken van het Nederlands zijn het vertrekpunt in dit schema. Dat leidt ertoe dat het Nederlands als enige taal geen enkele open plaats heeft. Het feit dat het Nederlands in dit schema dus 'de meeste klanken heeft', betekent echter niet dat het Nederlands de meest complexe taal is wat uitspraak betreft, of de 'moeilijkste' taal is. Ook zijn bijvoorbeeld het Spaans en het Oekraïens geen 'simpele' of 'primitieve' talen. Wat het schema namelijk niet laat zien, zijn klanken die in het Nederlands niet voorkomen maar wel in een of meer andere talen.

Tot slot een paar 'do's and don'ts':

- Gebruik dit schema
 - om een indruk te krijgen van de klankverschillen tussen het Nederlands en de taal of talen van uw cursisten;
 - om na te gaan met welke klanken of klankparen uw cursisten mogelijk problemen zullen hebben.
- Gebruik dit schema vooral niet om aan uw cursisten uit te delen. Een voorbeeld maakt misschien duidelijk waarom dit niet zinvol is. Een Peruviaanse cursiste uit een van onze cursussen hield vol dat de [x] van *lachen* [laxə(n)] in het Spaans niet bestond. Ze was pas overtuigd toen een andere cursiste het Spaanse woord voor *laag* wist te noemen, *bajo* [baxo]. Dit soort verwarring van letters en klanken komt erg veel voor, zeker ook bij hogeropgeleide cursisten. En zo kan iemand heel stellig beweren dat de klank [x] in haar taal niet voorkomt, omdat die taal de lettercombinatie <ch> niet kent.

Klanken: een vergelijking tussen het Nederlands en een aantal

Eigenschap	Taalfamilie																	
	Nederlands	Afrikaans	Duits	Engels (Brits / Amerikaans)	Deens	Noors	Zweeds	Catalaans	Frans	Italiaans	Portugees (Europees / Braziliaans)	Roemeens	Spaans	Bulgaars	Kroatisch	Oekraïens	Pools	
1 klankpaar a-a <a-aa>	+	+	+	+	+		+							+				
2 klankpaar ε-e <e-ee>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+							
3 klankpaar i-i <i-ie>	+		+	+		+	+									+	+	+
4 klankpaar o-o <o-oo>	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+			+				
5 klankpaar y-y <u-uu>	+	+	+			+	+											
6 de y <uu>	+	+	+		+	+		+										
7 de ø <eu>	+	+	+		+	+	+	+										
8 de sjwa ('stomme e')	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+				
9 de tweeklank au <au, ou>	+	+	+	+								+	+					
10 de tweeklank ei <ei, ij>	+	+						+	+	+		+	+					
11 de tweeklank øy <ui>	+	+							+									
12 klankpaar b-p <b-p>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
13 klankpaar f-v <f-v>	+	+	+	+			+		+	+	+		+				+	
14 klankpaar l-r <l-r>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
15 klankpaar s-z <s-z>	+	+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+	+	+
16 de stemloze x <g> of y <ch>	+	+	+		+								+	+	+	+	+	
17 de η <ng>	+	+	+	+	+	+	+	+	+								+	
18 de h <h>	+	+	+	+	+	+	+					+						

